

До спеціалізованої вченої ради Д 26.236.02
Інституту держави і права ім. В.М. Корецького
Національної академії наук України
01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

**кандидата юридичних наук, доцента Марченко Світлани Іванівни
на дисертацію Панасюка Олександра Сергійовича
на тему «Захист прав орендарів та орендодавців землі»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне
право; природоресурсне право»**

Актуальність теми дисертації. Питання, присвячені захисту прав орендарів та орендодавців землі, що стали предметом дисертаційного дослідження Панасюка Олександра Сергійовича, є надзвичайно актуальними, оскільки наявність ефективного механізму захисту земельних прав, який відповідає сучасним потребам практики, є однією із гарантій реалізації прав на землю та необхідною умовою запровадження в Україні ринку землі та залучення іноземних інвестицій.

Зважаючи на комплексний характер матеріальних та процесуальних аспектів захисту прав орендарів та орендодавців, необхідність проведення ґрунтовного дослідження обумовлено суттєвими змінами земельного законодавства щодо регулювання орендних відносин та оновленням процесуального законодавства, відповідно до якого у випадку, якщо закон або договір не визначають ефективного способу захисту порушеного, невизнаного або оспореного права, свободи чи інтересу особи, яка звернулася до суду, суд відповідно до викладеної в позові вимоги такої особи може визначити у своєму рішенні такий спосіб захисту, який не суперечить закону.

Це актуалізує необхідність проведення наукових досліджень, пов'язаних з пошуком ефективних механізмів захисту прав орендарів та

орендодавців землі, з метою наближення рівня розвитку національного земельного законодавства до світових, у тому числі європейських вимог захисту прав людини. Такі дослідження мають стати основою для прогнозування сучасних напрямів удосконалення вітчизняного земельного законодавства, а також виступити надійним підґрунтям для подальшої практичної реалізації запропонованих дисертантом ідей щодо способів, засобів та форм захисту прав на землю.

Вищезазначене свідчить, що тема дисертаційного дослідження Панасюка Олександра Сергійовича є актуальною та такою, що відповідає потребам сучасної юридичної науки та практики.

Наукову цінність дисертації підвищує й те, що вона виконана згідно з планом науково-дослідної діяльності юридичного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса в рамках тем «Господарсько-правове забезпечення розвитку економіки України» (державна реєстрація № 0108U003267), «Розвиток правової системи України: стан та перспективи» (державна реєстрація № 0112U002868).

Оцінка обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, достовірність та наукова новизна здобутих результатів.

Аналіз дисертаційної роботи свідчить про те, що Панасюку О. С. вдалося досягнути мети дослідження, а представлені ним наукові результати, висновки та практичні рекомендації – обґрунтовані й достовірні. Використання різноманітних наукових методів на різних етапах дослідження дало змогу автору розкрити поставлені у роботі завдання та визначило цінність дослідження в теоретичному і практичному значенні.

Дисертаційне дослідження Панасюка О.С. характеризується високим ступенем обґрунтованості наукових положень, достовірності висновків та рекомендацій, що досягнуто шляхом ґрунтовного аналізу 404 монографічних робіт та навчально-методичних видань, статей українських

та зарубіжних вчених, нормативно-правових актів України та інших держав, міжнародного законодавства.

Дисертаційне дослідження є логічним і таким, що відповідає меті та завданням наукового дослідження, а його цілісність забезпечується належним структуруванням матеріалу. Логічність побудови викладення матеріалу дозволило автору в процесі дослідження перейти від аналізу загальних питань до конкретних проблем. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Оцінюючи зміст дисертації, передусім підкреслимо, що усі розділи та підрозділи як за своїм змістом, так і висновками, а також для мети їх використання для розвитку доктрини земельного права, вітчизняного законодавства та практики його застосування можна назвати вдало викладеними і перспективними.

У вступі розкриваються актуальність теми дисертаційного дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами, об'єкт, предмет, методи, мета і задачі дослідження, науково-теоретична основа дисертаційного дослідження, формулюються наукова новизна та практичне значення одержаних результатів.

Перший розділ дисертації присвячений дослідженню теоретичних питань захисту прав орендаря і орендодавця в земельних відносинах. В цьому розділі аналізуються права орендаря і орендодавця на земельну ділянку, поняття та зміст захисту прав орендаря і орендодавця в земельних відносинах та правова основа захисту прав орендаря і орендодавця в земельних відносинах.

Другий розділ дисертації присвячено аналізу механізму захисту прав орендаря і орендодавця в земельних відносинах. В ньому окремо досліджуються підстави, способи та форми захисту прав орендаря і орендодавця в земельних відносинах.

У третьому розділі дисертації досліджуються засоби захисту прав орендаря і орендодавця в земельних відносинах. Автор розкриває загальні положення про засоби захисту прав орендаря і орендодавця землі та аналізує особливості відновлювальних, трансформаційних та перетворювальних засобів захисту прав орендаря та орендодавця землі.

Завершується дисертація висновками, які логічно випливають зі змісту роботи та в концентрованому вигляді відображають основні результати дисертаційного дослідження.

Дисертація відповідає необхідним вимогам щодо наукової новизни. Наукова новизна дисертаційного дослідження Панасюка О. С. полягає в розробленні нових і доопрацюванні раніше відомих теоретичних положень щодо захисту прав орендарів та орендодавців землі і підготовці на їх основі пропозицій з удосконалення законодавства та практики його застосування.

Вперше обґрунтовано взаємозалежність між ступенем втілення індивідуального інтересу у суб'єктивному праві, яке захищається, та межами прямого державного втручання у визначення змісту відповідного права орендаря та орендодавця землі (с. 12).

Відповідає критеріям новизни запропонована класифікація прав орендаря та орендодавця землі як об'єкту захисту за критерієм характеру та тривалості пов'язаних з ними інтересів на економічні, організаційні та організаційно-економічні та їх правова характеристика (с. 16-20).

Важливе значення для правозастосовної практики мають запропоновані критерії вибору ефективного засобу захисту прав орендаря та орендодавця землі, а саме: підстави захисту та характер правових наслідків, яких зазнала (може зазнати) особа, право якої є об'єктом захисту.

Науковий інтерес становлять запропоновані положення щодо гармонізації законодавства про оренду землі із міжнародними нормативно-правовими актами, зокрема, шляхом визначення напрямів збалансування

захисту прав орендаря та орендодавця землі на підставі Принципів міжнародних комерційних договорів; підвищення ефективності захисту зазначених прав на основі Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини; врахування публічного інтересу під час захисту прав орендодавця землі відповідно до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті, а також впровадження в орендні земельні відносини принципів сталого розвитку (с. 53-54, 70-75, 80-81 та ін).

Важливе практичне значення мають визначені автором критерії вибору ефективного засобу захисту прав орендаря та орендодавця землі, а саме: підстави захисту та правові наслідки, яких зазнала (може зазнати) особа, право якої є об'єктом захисту (с. 158).

Новими та такими, що заслуговують на увагу, є й інші висновки, запропоновані автором у цій праці. Дисертант обґрунтовує, що положення, які виносяться на захист, є цілком новими та становлять подальший розвиток досягнень попередніх дослідників цієї проблеми.

Загалом як позитив слід відмітити, що автор на протязі усієї роботи ілюструє свої висновки аналізом практики Європейського суду з прав людини, практики Верховного Суду, прикладами із законодавства та судової практики, міжнародного досвіду, що надає їм необхідної для дослідницької роботи значимості та пропонує шляхи застосування таких висновків у практичній правозастосовній діяльності.

Слід відзначити, що результати дисертаційного дослідження – сформовані автором наукові положення, висновки, пропозиції і рекомендації – дозволяють визначити підходи до вирішення цілого ряду теоретичних і практичних проблем захисту прав орендарів та орендодавців землі.

Наукове та практичне значення дисертації Панасюка О.С., зокрема, полягає у можливості використання висновків роботи у нормотворчій діяльності для вдосконалення положень чинного

законодавства України, у науково-дослідній діяльності, у навчальному процесі при викладанні навчальних дисциплін, а також у правозастосовній діяльності. Підтверджують практичну цінність праці акти впровадження результатів дисертаційного дослідження, надані Донецьким національним університетом імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України, СТОВ «Агрокряж», народним депутатом Кучером М.І. (додатки Б та В).

Важливе практичне значення дисертації Панасюка О.С. підтверджується й тим, що автор не обмежився формулюванням теоретичних пропозицій щодо внесення змін та доповнень до чинного законодавства, але й розробив проекти законодавчих актів, які наведені у додатках роботи (додаток Д), що має важливе практичне значення з огляду на можливість реалізації таких пропозицій у правотворчій сфері.

Повнота викладу матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 8 наукових праць, з яких 3 у наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України (1 з яких входять до міжнародних науково-метричних баз); 2 – у наукових періодичних виданнях з юридичних наук іншої держави; а також у 3 тезах, опублікованих за результатами науково-практичних конференцій та круглих столів, які в повній мірі відображають наукові положення, висновки та рекомендації дисертації.

Основні положення, висновки й рекомендації, що містяться у дисертації, повністю відображено в авторефераті. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними. Дисертацію оформлено згідно з вимогами, що пред'являються до робіт такого виду. Тема та зміст дисертації відповідають спеціальності 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право».

Оцінюючи позитивно роботу, слід зазначити, що зміст дисертації, як і будь-якого творчого, самостійного дослідження, може містити деякі недоліки та дискусійні положення, на яких зупинимось детальніше.

1. Розкриваючи правову основу захисту прав орендаря та орендодавця у відносинах з оренди землі (підрозділ 1.3) на сучасному історичному етапі доцільно було дати правову оцінку Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії рейдерству» від 5 грудня 2019 року, норми якого спрямовані на регулювання, в тому числі, і орендних земельних відносин;

2. Враховуючи запровадження в Україні інституту конституційної скарги, який зарекомендував себе в інших країнах як ефективний засіб захисту основоположних прав людини, зміцнення верховенства права та розбудови демократії, автору доцільно було б визначити місце конституційної скарги у механізмі захисту прав орендаря і орендодавця в земельних відносинах;

3. У підрозділі 2.3. дисертації автор досліджує форми захисту прав орендарів та орендодавців землі судами та іншими органами, які здійснюють захист земельних прав як у публічних правовідносинах так і приватних. З огляду на це доцільно було б дослідити діяльність Уповноваженого Верховної Ради з прав людини в сфері захисту прав орендаря та орендодавця землі щодо ефективності зазначеної форми захисту.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер та характер побажань і не впливають на загальну високу позитивну оцінку представленої дисертаційної роботи О. С. Панасюка.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до встановлених вимог, характеризується єдністю змісту, цільовою спрямованістю та є особистим внеском автора в земельно-правову науку.

Загальний висновок: дисертаційне дослідження **Панасюка Олександра Сергійовича «Захист прав орендарів та орендодавців землі»** є самостійною, комплексною, завершеною науково-дослідною працею, у якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе для науки земельного права завдання – обґрунтування теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо захисту прав орендарів та орендодавців, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12 та 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор – **Панасюк Олександр Сергійович** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право».

Офіційний опонент,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри земельного та аграрного права

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

«24» червня 2020 року

С. І. Марченко

Підпис С.І.Марченко засвідчую:

Вчений секретар

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

Н. В. Караульна

ПІСЬМОВИЙ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР НД
КАРАУЛЬНА Н. В.
24.06.2020р.

